

BAROK – ZAGADNIENIA

1. Nazwa i ramy czasowe epoki.

Nazwa barok pochodzi od portugalskiego słowa **barocco**, oznaczającego perłę o nietypowym kształcie

Europa początek → schyłek XVI wieku, rozkwit → XVII wiek, zmierzch → pierwsza połowa XVIII wieku

Polska początek → ostatnie czwierćwiecze XVI stulecia, rozkwit → lata 20. XVII wieku, koniec → połowa XVIII wieku

2. Tło historyczne, konflikty polityczne, kontrreformacja. Metafizyka.

- a. **Sobór trydencki (1545-1563)** – ustalenie dogmatów katolickich, rozpoczęcie działań kontrreformacyjnych; Indeks Ksiąg Zakazanych, wznowienie działań Inkwizycji (wybijanie reformatorów), Zakon i szkoły jezuickie, oczyszczanie literatury i sztuki z elementów heretyckich.
- b. **Wojna trzydziestoletnia (1618-1648).**
- c. **We Francji panuje monarchia absolutna;** Ludwik XIII, potem Ludwik XIV.
- d. **W Anglii wojna domowa**, ścieście Karola I, rządy purytanów.
- e. **Polska walczy z Szwecją, Turcją, Moskwą, rokosze(konfederacje)** – szlacheckie bunty antykrólewskie.
- f. Jest to epoka chaosu, bezradności, zagubienia, sprzeczności, pesymizmu.
- g. „Wątpliwy, niebaczny, rozdwojony w sobie...”
- h. **Metafizyka** - nurt filozofii, zajmujący się ludzkim bytem
- i. **Metafizyka barokowa** - mistyczny, rzeczywistość pozamaterialna, //? chyba motyw vanitas
- j. Poezja metafizyczna (Sęp Szarzyński, Naborowski)

3. Sarmatyzm jako twór kulturowy (cechy, wygląd, specyfika), mity narodowe, życie codzienne w baroku.

a. **Sarmatyzm:**

- i. Formacja kulturowa w dawnej Polsce, której idea jest oparta na micie o szlachcicu sarmacie.
- ii. Megalomania – przekonanie o wyższości
- iii. Ksenofobia
- iv. Obyczajowość
- v. Teatralizacja życia – np. pogrzeby (castrum doloris, pompa fubris, pojawienie się portretu trumiennego)

- b. **Mity:**
- i. Mit o szlachcicu sarmacie -mit o istnieniu szlachcica trzymającego się etosu i wywodzącego się z starożytnego plemienia sarmatów (Irackie plemię koczownicze).
 - ii. Mit o Polsce jako przedmurzu chrześcijaństwa – szlachta broni Polskę i religię chrześcijańską przed najazdami heretyków.
- c. **Życie codzienne w baroku – barok jest okresem rozkwitu wystawnych form życia:**
- i. Codzienne czynności nabierają cech rytuału, związek z etykietą i stylem życia dworów
 - ii. Budowanie baśniowych dekoracji w pałacach
 - iii. Noszono peruki i obfite stroje, używano dużej ilości perfum i pudru, za to rzadko się myto
 - iv. Urządzano bale, maskarady, pokazy sztucznych ogní, widowiska, procesje i pogrzeby z wielką oprawą
4. Filozofia baroku: Kartezjusz, Pascal.
- a. **Racjonalizm (Kartezjusz):**
- i. “myślę, więc jestem” - łac. “cogito ergo sum”
 - ii. rozum (łac. ratio) pełni naczelną rolę w procesie poznawanie rzeczywistości
 - iii. podstawą rozważań jest wątpienie
 - iv. otaczający nas świat może być snem lub złudzeniem
 - v. jedyne, czego nie da się poddać wątpliwości, to istnienie myślącego “ja”
- b. **Sceptyczzm (Blaise Pascal):**
- i. “człowiek jest tylko trzciną, najwałniejszą w przyrodzie, ale trzciną myślącą”
 - ii. wobec ułomności umysłu wiara religijna staje się najbardziej prawdopodobną drogą do prawdy
 - iii. człowiek zakładający istnienie boga jest w korzystnej sytuacji
5. Sztuka baroku, cechy malarstwa, architektury, rzeźby, teatru.
- a. **Sztuka**
- **podważenie antycznego kanonu estetycznego**
 - zaburzenie proporcji, **hiperbolizacja**, nieregularność, **nadmiar, dysharmonia**
 - **motywy: duchowość, przemijanie, refleksja metafizyczna, marność**
 - zmienność rytmów, operowanie światłem, tajemniczość, **wyobraźnia, deformacja, kreacjonizm**, zmysłowość
 - **vanitas** → **motyw marności** (dób doczesnych) → ks. Koheleta

b. **Malarstwo**

- tematyka: **marność, religia, mitologia, alegoryka, malarstwo portretowe, pejzaże, martwa natura**
- **In ictu oculi** → w mgnieniu oka (przemijanie)
- kontrast, dynamika, asymetryczność
- **ekspresyjne sylwetki ludzi, monumentalizm**, dramatyzm
- twórcy: Caravaggio, Rembrandt, Jan Vermeer, Peter Paul Rubens, Diego Velazquez, Giovanni Lorenzo Bernini

c. **Architektura**

- **okazałe kościoły, przepych**
- rezydencje królewskie, magnackie, **wielkie ogrody**
- wieloelementowe fasady, nieregularne krzywizny
- **architektura miejsca** → **rynki, place, fontanny**
- malowidła dają **efekt iluzji**
- teatralne efekty → operowanie skałą, ef. światłowe, **złudzenia optyczne**

d. **Rzeźba**

- nawiązania: **Michał Anioł** (renesans), **ekspresja, patos (podniosłość)**, ef. baśniowy
- kompozycja dynamiczna, wielokierunkowa (ukazanie ruchu, emocji)
- kontrasty faktury, głęboki modelunek, kontrasty światłocieniowe

e. **Teatr**

- **Francja** → **klasyczna tragedia** (Pierre Corneille, Pierre Racine) i **komedie** (Molier)
- **Anglia** → **dramat elżbietański / szekspirowski**
- rozwój teatru dworskiego → prywatne sceny, głównie sztuki włoskie i francuskie
- **trupy wędrowne** (Jezuickie), **teatry szkolne** (dydaktyka, moralizacja)

f. **Syntezą sztuk**

- **ideal** twórcy barokowego
- połączenie **słowa, muzyki, tańca** w dramacie z el. teatru: ef. **malarskie, inżynierijne, architektoniczne**, sztuka budowlana, **rzeźba, sztuka ogrodowa**

6. Wzorce osobowe wyłaniające się z literatury epoki.

- **szlachcic sarmata** - patriota, waleczny, szanuje tradycje, gościnny, dumny, honorowy, głęboko wierzy, tolerancyjny. Z czasem staje się uosobieniem bohatera negatywnego - nacjonalista, awanturnik, fanatyk religijny o wąskich horyzontach. **Przykład:** narrator w "Pamiętnikach" Jana Chryzostoma Paska.
- **dworzanin** - wykształcony, zna języki obce, włada wyrafinowaną polszczyzną, pochodzi z wyższych sfer. Biegły w sztuce dworskiej etykiety i konwersacji oraz flirtów i zalotów. **Przykład:** podmiot mówiący w wierszu "Na oczy królewny angielskiej..." Daniela Naborowskiego, podmiot mówiący w utworze "Do trupa" Jana Andrzeja Morsztyna.
- **szlachcic - żołnierz i obywatel** - waleczny, przejęty losami kraju, gotowy do poświęceń, dostrzega problemy szlacheckiej demokracji. Przywiązuje wagę do tradycji i wiary. **Przykład:** narrator w "Pamiętnikach" Jana Chryzostoma Paska.

7. Motywy barokowe w literaturze (np. vanitas, miłość dworska, Bóg, życie szlacheckie, żołnierskie, ziemiańskie, władza itp.), cechy literatury barokowej, znajomość gatunków uprawianych w epoce i podstawowych pojęć takich jak: koncept, konceptyzm, paradoks. Nurty literatury barokowej. - **Madzia**

a. **Motywy:**

- i. vanitas - motyw marności pochodzący z księgi koheleta, oznacza marność dóbr doczesnych
- ii. dualizm ciała i duszy - walka między sferą duchową i ciałem
- iii. życie wiejskie – życie na wsi zgodne z naturą prowadzi do upragnionej harmonii i spokoju - “Pamiętniki”
- iv. miłość dworska - dla ludzi baroku miłość jest czymś prowadzącym do zguby

b. **cechy literatury barokowej:**

- i. konceptualna - posługująca się zaskakującymi pomysłami, wykorzystująca skojarzenia, porównania, metafory, które mają zaskoczyć czytelnika
- ii. wyrafinowana - obrazowanie poetyckie, figury stylistyczne
- iii. egzystencjalna, refleksyjna - porusza tematy ludzkiej egzystencji (przemijanie, marność, sprawy duchowe, wiara, śmierć)

c. **nurty literatury barokowej:**

- i. poezja dworska - pisana na dworach, najważniejszy jest koncept lub błyskotliwa puenta, marinizm
- ii. poezja metafizyczna - dualizm duszy i ciała, motyw vanitas
- iii. literatura szlachecko-ziemiańska - szlacheckie obyczaje, patriotyzm, wieś, wady szlachty, oamiętnikarstwo
- d. **koncept** - wyszukany pomysł na budowę utworu
- e. **konceptyzm** - prąd w poezji charakteryzujący się stosowaniem konceptu
- f. **paradoks** - zastosowanie sprzecznych myśli

8. Poezja: Mikołaja Sępa Szarzyńskiego, Daniela Naborowskiego, Jana Andrzeja Morsztyna.

- **Mikołaj Sęp-Szarzyński**

- poeta przełomu epok, twórczość wydana w tomiku (rytmy albo wiersze polskie)
- **Sonet IV** - “o wojnie naszej, którą wiedziemy z szatanem”
 - dualizm → walka dobra ze złem (duszy z ciałem), dusza dąży do świętości, ciało - do przyjemności → spór wewnętrzny
 - życie → ciągła walka ze sobą, z pokusami itd
 - zwrot do Boga o pomoc

- **Sonet V** - “o nietrwałej miłości rzeczy świata tego”
 - konflikt: miłość do rzeczy materialnych / do Boga
 - motyw zapożyczony od Anakreonta: kochanie trudne, nie kochanie też trudne
 - rzeczy materialne kuszą, ale nie są trwałe (Vanitas)
 - sacram i profanum → konflikt
- **Sonet I** - “o krótkości i niepewności na świecie żywota człowieczego”
 - podkreślenie jak krótki jest żywot ludzki
 - personifikacja śmierci - “goni”
 - podmiot nawiązuje do swojej przeszłości - “skutki młodości”
 - znowu motyw marności i Bóg - ratunek i szczęście
 - puenta - szczęśliwy jest ten kto zawsze pozna się na marności dóbr
- **Jan Andrzej Morsztyn**
 - reprezentant poezji dworskiej, głównie poezja o tematyce miłosnej
 - **“Do Trupa”**
 - Koncept → porównanie człowieka zakochanego do trupa
 - Tanatos (śmierć) + Eros (miłość)
 - Nagromadzenie konwencjonalnych symboli miłości (np. “strzałaerosa”)
 - Miłość - ogień w środku
 - Zwrot do trupa - **nie apostrofa**
 - różnica: żywy chce mówić, ale nie może, trup nie żyje więc nie może
 - **concordia discors - harmonia sprzeczności**
 - paralelizm składniowy - ta sama struktura w większości werów
 - **“O swej Pannie”**
 - Podmiot liryyczny szuka czegoś co najlepiej odzwierciedla kolor skóry ukochanej
 - na świecie jest wiele białych rzeczy, ale nic nie dorównuje cerze ukochanej, składa hołd jej pięknie
 - bez podziału na zwrotki, styczyczny
 - **“Niestatek”**
 - koncept - kobieta podoba się podmiotowi lirycznemu tylko wtedy, gdy się z nim zgadza
 - kontrast pomiędzy tymi dwoma stanami:
 - zgadza się: piękne oczy, pełne czerwone usta
 - nie zgadza się: oczy smutne matowe, usta ponure, trędowate
 - w pierwszej zwrotce ją idealizuje, w drugiej przedstawia ją w najgorszym świetle
 - hiperbolizacja, wiersz styczyczny

- **Daniel Naborowski**

- **“Na oczy królewny angielskiej**

- Gradacja → szeregowanie różnych zjawisk według nasilenia
- po kolej wymienia do czego podobne są jej oczy: do pochodni, gwiazd, słońca, nieba, bogowie
- Następnie podm. lir. zaprzecza wymienionym rzeczom i na końcu, mówi, że oczy są jak wszystkie te rzeczy razem wzięte
- **correctio** - udawane poprawianie swojego błędu
- Wyliczenie → Antyteza → Sumacja

9. Jan Chryzostom Pasek *Pamiętniki* - geneza utworu, kompozycja i styl, portret szlachcica wyłaniający się z fragmentów lektury.

geneza: Jan Chryzostom Pasek zaczął pisać *Pamiętniki* ok. roku 1690. Do naszych czasów przetrwała jedynie niekompletna kopia (lata 1656-1688). Utwór został wydany dużo po śmierci Paska - w 1836 roku i wzbudził zachwyt wśród czytelników.

kompozycja i styl: *Pamiętniki* składają się z dwóch części: pierwsza obejmuje wyprawy wojenne i przygody w służbie wojskowej, druga opisuje żywot ziemiański i niektóre wydarzenia z historii Polski. *Pamiętniki* mają formę gawędy, przypominającą wypowiedź ustną, zawierającą wiele dygresji i anegdot, wyolbrzymiającą czyny i zasługi bohatera. Autor używa słownictwa potocznego, wszystko opisuje w żywym sposobie, wiele wyrazów zapożycza. *Pamiętniki* pisane są stylem retorycznym

portret szlachcica lubił mocno zakrapiane uczty, cenił sobie towarzystwo, był walecznym patriotą, wierzył w Boga, a jednocześnie był grzeszny, przywiązywał uwagę do rzeczy materialnych

10. Tragedie Szekspira, z naciskiem na *Romeo i Julietę* oraz *Makbeta*. Znajomość podstawowych faktów związanych z teatrem elżbietańskim, Szekspir wobec tragedii klasycznej, specyfika tragiczmu, cechy dramatu Szekspirowskiego.

- **Teatr elżbietański** - teatr angielski za czasów królowej Elżbiety I, która zasiadała na tronie w latach 1558-1603.

- **Dramat szekspirowski:**

- ★ złamanie zasady trzech jedności (rozciągnięcie czasu akcji, wiele miejsc akcji, wielowątkowość)
- ★ częste mieszanie tragiczności z komizmem
- ★ postaci o rodowodzie plebejskim
- ★ brak chóru lub ograniczenie jego roli, nowa forma dramatu
- ★ epatowanie krwią
- ★ sceny zbiorowe
- ★ bohaterowie dynamiczni
- ★ postaci fantastyczne

- **ironia tragiczna** - działania bohaterów, zapobiegające doprowadzają do jeszcze większej tragedii
- **ironia dramatyczna** - nagłe odwrócenie sytuacji, np. Romeo mówi, że Julia wygląda jakby była żywa (ona naprawdę jest żywa)
- **tragizm** - modelowa sytuacja w dziełach literackich, jest to nierozwiązywalny konflikt między dążeniami bohatera, a siłami wyższymi lub konflikt wynikający z wyboru pomiędzy dwoma równorzędnymi racjami, każdy wybór bohatera prowadzi do katastrofy. U Szekspira napięcie tragiczne rodziło się na styku psychiki bohatera, jego dążeń i marzeń oraz fatalnych skutków jego czynów.
- **ROMEO I JULIA**
 - ★ Julia Kapulet - podejmuje decyzje dotyczące swojego związku z Romeem, ma 14 lat, sprytna
 - ★ Romeo Monteki - porządnego młodzieniec, pełen zalet, jest odważny, przesadnie emocjonalny, melancholik
 - ★ W utworze występuje retoryka pośpiechu → pęd czasu działa na niekorzyść miłości, przyczynia się do tej tragedii
 - ★ **topos miłości silniejszej niż wszelkie зло**
 - ★ **theatrum mundi** - życie jest teatrem, a my tylko aktorami, którzy wchodzą na scenę i z niej schodzą
 - ★ **unde malum?** → **topos skąd зло?**
 - ★ dwa spojrzenia na miłość w Romeo i Julii: **Eros** (cudowna, piękna, niewinna) i **Wenus** (dotycząca fizyczności i zaspokojenia pożądania)
 - ★ wielki prototyp tragedii miłosnej

- **MAKBET**
 - ★ dzieło powstało około 1606 roku, fabuła sztuki oparta jest na przekazach historycznych
 - ★ Czas: XI w., autentyczny Makbet rządził 18 lat, pisarz nie określił jak długo trwa akcja
 - ★ Miejsce/a: kilka zamków w Szkocji, wrzosowiska, skrzyżowania dróg, dwór królewski w Anglii
 - ★ Płaszczyzny utworu:
 - historyczna
 - fantastyczna - współistnienie wiedźm z ludźmi
 - psychologiczna - analiza metamorfozy zbrodniarza
 - filozoficzna - motywacja ludzkie
 - ★ walka lisem i lwem, dążenie do władzy, czyli cel uświęca środki - N. Machiavelli

★ Symbolika

- Wiedźmy: miały brody, popuchnięte palce, były szpetne, motor napędowy akcji, pojawia się Hekate, działają jak antyczne fatum, są projekcją marzeń Makbeta
- Krew: znamień zbrodniarza, naznacza mordercę, nie da się zmyć krwi, bo nie da się zmyć winy, *Balladyna*, *Kain i Abel*.
- Noc/Sen: czas sprzyjający złu i morderstwa, jest zasłoną
- Natura: świadek zbrodni, paralelizm natury z duszą bohatera, buduje nastrój dramatu

★ Makbet i Lady Makbet → bohaterowie dynamiczni

★ Motywy:

- przemiany
- świata metafizycznego
- przykładnego rycerza
- żądzy władzy
- zbrodni
- cierpienia
- *topos theatrum mundi*
- winy i kary
- *femme fatale*

11. **Skąpiec Moliera** – geneza utworu, rozróżnienie gatunkowe, źródła i rodzaje komizmu, kompozycja i wymowa utworu.

a. **Geneza utworu** – Komedia została napisana prozą, co z początku wzbudziło kontrowersje wśród odbiorców, która była przyzwyczajona do wierszowanych utworów. Prawdopodobnie Molier inspirował się „Misą pełną złota” antycznego Plauta, której fabułę przystosował do współczesnego kontekstu obyczajowego i społecznego. Imię głównego bohatera – Harpagon to z greckiego „chciwiec, zdzierca”.

b. **Rozróżnienie gatunkowe:**

- i. Dramat
- ii. Komedia obyczajowa – komedia, w której w ośmieszający sposób przedstawiona jest obyczajowość określonego środowiska społecznego (zasady, motywy postępowania, wady jego przedstawicieli)

c. **Komizm:**

- i. Postaci – np. przedstawienie harpagona jako karykatury skąpca
- ii. Sytuacji – np. rozmowa Walerego z Harpagonem, jeden mówi o Elizie, drugi o szkatułce
- iii. Języka – np. rozmowa Walerego z Harpagonem na temat wydania Elizy za mąż - Walery stara się zgłosić zastrzeżenia do tego pomysłu, a Harpagon odpowiada mu za każdym razem tymi samymi słowami – „Bez posagu!”

d. **Kompozycja:**

- i. Niezachowanie zasady decorum, brak sprecyzowanego miejsca i czasu akcji.
- ii. Ekspozycja – wprowadzenie w akcję – rozmowa Elizy i Walerego
- iii. Zawiązanie akcji – podbudowanie akcji- Harpagon mówi o zakopanym skarbie, boi się, że usłyszały to jego dzieci
- iv. Perypetia – nieoczekiwany zwrot akcji – informacja Harpagona, że chce poślubić Mariannę
- v. Rozpoznanie – zazwyczaj w więzach krwi – Walery rozpoznaje ojca
- vi. Rozwiążanie akcji – wyjaśnienie wszystkich wątków – Harpagon odzyskuje szkatułkę, Anzelm płaci za oba śluby

12. Lektury uzupełniające: *Don Kichot* Cervantesa, kojarzenie postaci Wacława Potockiego.

a. **Don Kichote z Manczy** (1. część 1605 rok, a 2. część 1615 rok)- pierwsza powieść nowożytna. Zachowuje wszystkie drugorzędne cechy eposu. Występują: narrator, ponadprzeciętny bohater, panoramiczne ukazanie rzeczywistości społecznej.

Przedstawia świat w momencie przełomowym: odchodzi w przeszłość idealizm i fantastyka średniowiecza, a przychodzi realizm epoki współczesnowożytnej. Symbolem jest nieprzystosowanie hidalgów (hiszpańskich rycerzy) do nowej rzeczywistości.

b. **Błędny rycerz:**

- i. Błąka się bez celu- jest to przykład postaci z średniowiecznych zachodnioeuropejskich romansów rycerskich, przeżywa ciąg przygód razem ze swym gierkiem(w Don Kichocie, jest to Sanczo Pansa).
- ii. Bohaterem powieści jest Alonso Quijada – ubogi szlachcic z Manczy. Jednym bogactwem jego jest księgozbior z romansami rycerskimi i wyobraźnia.
- iii. Zainspirowany opowieściami z księgozbioru, chce stać się jednym z takich rycerzy.

c. **W Don Kichocie występuje topos:** „peregrinatio vitae” oraz sentencja: „vita est peregrinatio”-, „życie jest pielgrzymowaniem”.

- d. **W Don Kichocie występuje anachronizm** – ideały, poglądy pochodzące z epoki wcześniejszej niż ówczesna epoka.
 - e. **W Don Kichocie występuje tragiczny etyczny** - cecha szlachetnego bohatera, którego działania prowadzą wbrew jego uczuciom i intencjom do katastrofy.
 - f. **W Don Kichocie występuje maksymalizm etyczny** – cecha ludzka, stawiająca sobie szczytne cele moralne do osiągnięcia, realizowana w bezkompromisowy sposób.
 - g. **W Don Kichocie występuje topos Qui pro quo** - coś za kogoś, chwytkomiczny polegający na nieporozumieniu.
 - h. **Trawestacja** - przeróbka, parafraza, czyjeś wypowiedzi, utworu literackiego, muzycznego, etc.
 - i. **Deheroizacja** - pozbawienie cech heroicznych
- j. **Wacław Potocki „Wojna chocimska”**

Cechy:

- i. Koncept – wyszukany pomysł na budowę utworu
- ii. Wyrafinowanie- obrazowanie poetyckie, figury stylistyczne
- iii. Tematyka egzystencjalna, refleksyjna – ludzka egzystencja (przemijanie, marność, sprawy duchowe, wiara, śmierć)
- iv. Konceptualna – patrz na punkt nr 1.

13. Koncepcja człowieka, koncepcja Boga w literaturze barokowej u poszczególnych twórców.

Koncepcja człowiek i Boga:

- a. **Mikołaj Sęp Szarzyński:**
 - i. ○ Człowiek – jest zagubiony, stara się zbliżyć do Boga, uznał go za rozwiązanie jego problemów. Jest zbudowany z duszy i ciała, między którymi ciągle toczy się walka.
 - ii. ○ Bóg – ma pomóc w pokonywaniu codziennych trudności związanych z walką duszy i ciała.
- b. **Daniel Naborowski:**
 - i. ○ Człowiek – życie ludzkie jest marne, ulotne i jest jedynie krótkim momentem wobec wieczności Boga.
 - ii. ○ Bóg – jest potężny i scala cały świat.

14. Barokowy sposób postrzegania miłości, piękna.

- a. „**Romeo i Juli**” Williama Shakespeare'a – **topos miłości silniejszej niż zło.**

Sposoby postrzegania:

- i. kochankowie; miłość typu Eros; miłość ponad wszelkie grzechy, bezgraniczna, ślepa, zakazana, bolesna, niczym wiara, głębokie morze, Julia niczym słońce, anioł, Romeo przesadza mur na skrzydłach miłości
- ii. ojciec Laurenty; miłość powinna być w sercu, a nie oczach
- iii. Parys traktuje miłość przedmiotowo
- iv. Merkucjo; miłość typu Wenus; zaspokojenie popędu==miłość

- b. „**Skąpiec**” Moliera

- i. Harpagon - miłość do pieniędzy » miłość do kobiety
- ii. Prawdziwa miłość:
 1. Kleant – Marianna
 2. Eliza – Walery

- c. **Sonet V „O nietrwałej miłości rzeczy świata tego” Mikołaja Sępa Szarzyńskiego:**

- i. Miłość do rzeczy materialnych marnością
- ii. Miłość do Boga najlepsza
- iii. Paradoks kochania i niekochania „nie miłować ciężko i miłować”

- d. „**Do Trupa**” Jana Andrzeja Morsztyna

- i. Porównanie człowieka zakochanego do trupa.
- ii. Jeden zabity strzałą Erosa, drugi Tanatosa (boga śmierci).
- iii. Obydwaj są bladzi (zakochany z emocji).
- iv. Zakochanego pali płomień miłości od środka, a wokół trupa są świece.
- v. Zakochany ogarnięty ciemnością, a trup ciemnym suknem.
- vi. Zakochany oddał wolność kobiecie, a trup stracił ją wraz z życiem.
- vii. Zakochany musi się wygadać, a trup milczy.
- viii. Zakochany musi cały czas walczyć, w przeciwnieństwie do trupa.
- ix. Zakochany nie może się rozsypać, a trup ulega rozkładowi.
- x. Podsumowanie: Łatwiej jest być martwym niż zakochanym

- e. „**Dla zakochanych to samo staranie...**” Stanisław Grochowiak (współczesny)

- i. Porównanie zakochanych do martwych.
- ii. Desek 6 wystarczy na łóżko i na trumnę.
- iii. Przyćmione światło, do ...

- f. „**O swej pannie**” Jan Andrzej Morsztyn; **Jego kobieta jest najpiękniejsza, bo najBIEŁsza.**

g. VII. „Niestatek” Jan Andrzej Morsztyn

- i. Jeśli kobieta jest posłuszna mężczyźnie to jest piękna i wspaniała, jeżeli nie to jest upiorem;
 - 1. piękne włosy -> syfiaste
 - 2. czerwone usta -> dziurawe
 - 3. płaskie czoło -> wyboiste
 - 4. etc.

h. VIII. „Róża oddana Danielowi Naborowskiemu” Jarosław Rymkiewicz (współczesne); miłość delikatna, ma kolce.

15. Środki stylistyczne w poezji barokowej.

1. Fonetyczne

- a) instrumentacja głoskowa - celowe nagromadzenie określonych głosek
- b) onomatopeja - wyrazy dźwiękonaśladowcze
- c) aliteracja - powtórzenie tych samych głosek na początku wyrazu
- d) euforia - zestawienie głosek, tak by ich brzmienie było przyjemne
- e) kakofonie - zestawienie wyrazów tak aby brzmiały nieprzyjemnie
- f) paronomazja - zestawienie podobnie brzmiących wyrazów

2. Wersyfikacyjne

- a) rytm
- b) rym
- c) przetwarzania - przerzucanie części zdania do następnego wierszu

3. Fleksyjne

- a) coś jest nie tak w tekście

4. Słowotwórcze

- a) neologizm - nowy wyraz
- b) złożenie - składanie wyrazów
- c) zdrobnienie
- d) zgrubienie
- e) kontaminacja - połączenie 2 lub więcej elementów językowych - „przekonywujący” - to jest błąd

5. Składniowe

- a) inwersja !ważne! - zmiana kolejności w zdaniu - łzami łzami poranną mnożącego rosę
- b) elipsa - opuszczenie jakiegoś składnika w zdaniu

- c) pytanie retoryczne
- d) wykrzyknienie
- e) apostrofa
- f) inwokacja
- g) paralelizm składniowy - powtórzenie zdań o podobnej budowie- a najdzielniej biją króle, a najgęściej giną chłopy
- h) antyteza - przeciwstawne połączenie zdań lub określeń
- i) anafora - powtórzenie tych samych słów na początku wersów
- j) epifora - na końcu wersów
- k) wyliczenie
- l) refren
- m) anakolut - błąd składniowy - idąc do pracy, padał śnieg

6. kompozycyjne

- a) klamra kompozycyjna - tylko zaczęcie tym samym wątkiem i skończenie tym samym
- b) paralelizm tematyczny - ciągłe pojawianie się tego samego wątku

7. pozostałe

- a) epitet
- b) epitet stały - przedkonogi Achilles
- c) porównanie
- d) porównanie Homeryckie
- e) metafora
- f) animizacja - nadanie cech istoty żywnej
- g) antropomorfizacja - nadanie 1 cechy ludzkiej
- h) personifikacja - nadanie wielu cech ludzkich
- i) animizacja - nadanie cech zwierzęcych
- j) reifikacja - odebranie cech istoty żywnej
- k) metonimia - zamiennia - wszyscy patrzyli- cała wieś patrzyła
- l) synekdocha odmiana metonimii - polacy przegrali- 11 piłkarzy przegrałos